

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Олійник А. О.,

магістрантка, кафедра правознавства, ПУЕТ;

науковий керівник – проф. Деревянко Б. В.

Благодійність є важливою складовою частиною громадянського суспільства та вагомим сегментом соціального життя кожної країни, а тому благодійні організації потребують чіткого правового регулювання та відчутної підтримки з боку держави.

Незважаючи на викладене, благодійні організації в Україні в своїй діяльності стикаються з певними перешкодами, висвітлення яких і є предметом цієї статті. У зазначеній публікації буде окреслено коло проблемних моментів у сфері благодійництва, запропоновано шляхи їх вирішення, а також буде приділено увагу процедурі державної реєстрації благодійних організацій.

Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства і праць вітчизняних науковців, присвячених дослідженню діяльності благодійних організацій, розкрити проблемні питання цього інституту, розробити на цій основі пропозиції організаційно-правового характеру і практичні рекомендації з метою оптимізації становлення і розвитку благодійних організацій в Україні.

Процедуру державної реєстрації благодійних організацій та загальні засади їх діяльності в Україні визначено Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» та Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

Відповідно до статті 1 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» Законом благодійна організація – юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених цим Законом, як основну мету її діяльності [1].

Засновниками благодійних організацій можуть виступати дієздатні фізичні та юридичні особи, крім органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб публічного права.

Як встановлено в ч.1 ст.11 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», метою благодійних організацій не може бути одержання і розподіл прибутку серед засновників, членів органів управління, інших пов'язаних з ними осіб, а також серед їх працівників. Разом з тим таким організаціям дозволяється вести господарську діяльність.

Законодавством встановлено такі види благодійних організацій (ст. 13) [1]:

- благодійне товариство;
- благодійна установа;
- благодійний фонд.

Отже, у цілому Закони України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» та «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» на належному рівні регламентують процедуру створення та державної реєстрації благодійних організацій. Разом з тим особливу увагу необхідно приділяти змісту й оформленню установчих документів з метою недопущення негативних наслідків у вигляді відмови у такій реєстрації.

Важливим допоміжним механізмом, спрямованим на виправлення недоліків соціальної політики держави, є благодійна діяльність. З огляду на викладене на сучасному етапі особливої актуальності набувають питання нормативно-правового регулювання цієї галузі: правова база країни повинна бути ефективним регулятором таких правовідносин.

Так, у Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки, затвердженій Указом Президента України, вказано на недостатній рівень гармонізації законодавства України із законодавством Європейського Союзу та особливо наголошено на недосконалості чинного законодавства, що спричиняє створення штучних бар'єрів для реалізації громадських ініціатив [3].

Правове регулювання благодійної діяльності здійснюється Конституцією України, Цивільним та Господарським кодексами, законами та підзаконними нормативно-правовими актами. Окремі аспекти благодійництва врегульовано в Податковому та Митному кодексах.

Разом з тим законодавство у сфері благодійної діяльності, зокрема Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», характеризується недосконалістю. Вбачається за доцільне виділити такі напрями вдосконалення законодавства щодо здійснення благодійництва в Україні [1]:

- 1) застосування терміна «благодійність» замість «благодійна діяльність»;
- 2) нормативне закріплення переліку форм благодійності;
- 3) удосконалення правового регулювання меценатства як форми благодійництва.

Застосування терміна «благодійність» замість «благодійна діяльність».

Так, Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» у статті 1 використовує поняття «благодійна діяльність». Натомість коректнішим є вживання терміна «благодійництво»,

оскільки він є збірним і включає як благодійну діяльність, так і благодійництво, яке здійснюється фізичними та юридичними особами, для яких благодійництво не є основним видом діяльності України [1].

Чинне законодавство містить перелік видів благодійної діяльності, не розмежовуючи їх із сферами благодійництва. Це призводить до плутанини, змішування понять, що негативно відображається при їх практичному застосуванні.

На сьогодні благодійна діяльність в Україні перебуває на хвилі піднесення: в державі діє величезна кількість благодійних фондів, а в їх діяльності беруть участь багато громадян. Залучена ними допомога значною мірою сприяє вирішенню проблем, які виникли в державі, а добросовісні благодійні фонди користуються високим рівнем довіри. Саме завдяки активності благодійних організацій значно підвищився рівень підтримки Збройних Сил України, було вирішено низку проблем переміщених осіб, залучено і надано благодійну допомогу соціально незахищеним верствам населення тощо.

Однак це у той самий час призвело і до поширення зловживань у цій сфері з боку недобросовісних осіб: із зростанням кількості громадян, готових жертвувати власні кошти на благодійні потреби, активізувались також і шахрайські структури, які під виглядом благодійної діяльності проводять публічні збори пожертв. Багато в чому така шахрайська діяльність в Україні стала можливою у зв'язку з відсутністю реальних способів контролю та звітності під час здійсненні благодійної діяльності.

Якщо звернутися до досвіду міжнародної спільноти, в інших країнах запроваджено особливі механізми звітності та контролю за діяльністю благодійних організацій. Зокрема, у Фінляндії такі організації зобов'язані надавати інформацію щодо своїх доходів і витрат на вимогу будь-якого заявника. Повний обсяг інформації про доходи та витрати благодійних фондів внесено до відповідного Державного реєстру благодійних організацій, який діє в Ірландії та знаходиться в публічному доступі в мережі Інтернет [4].

Різного роду звіти про діяльність благодійних організацій публікуються і в спеціалізованих виданнях Нідерландів, Люксембургу, а у Великобританії, Іспанії така інформація підлягає обов'язковому опублікуванню на веб-сайтах таких організацій [4].

Таким чином, незважаючи на загалом позитивні зрушення в регулюванні здійснення благодійництва в Україні, ця сфера потребує вирішення низки проблем, які постійно виникають. Насамперед слід удосконалити правову базу, що регламентує суспільні відносини, пов'язані з благодійництвом, і ліквідувати прогалини, неточності та суперечності законодавства. Однак цього недостатньо. На цьому етапі наша держава потребує запровадження реально діючих механізмів боротьби із зловживаннями, які мають місце під виглядом благодійної діяльності: прозорість, публічність і звітність повинні бути пріоритетними в роботі благодійних організацій. А нормативне закріплення відповідальності за порушення законодавства у сфері благодійницької діяльності має стати дієвим засобом запобігання зловживанням з боку недобросовісних осіб.

Список використаних джерел:

1. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
2. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
3. Національна стратегія «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 – 2020 роки» Указом Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016#n25>.
4. Асадчев Ю. Проблемні аспекти діяльності благодійних організацій в Україні та шляхи їх вирішення/Ліга закон, 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA010473.